

Ripoll PORTALADA DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL

Despertant instruments adormits

Ripoll impulsa un projecte de recreació dels instruments que apareixen a la Portalada del Monestir de Ripoll

Del 20 de maig al 2 de juny es durà a terme un taller de construcció en fusta dels instruments medievals

RIPOLL Cèlia Forment

La Portalada del monestir de Santa Maria de Ripoll és un pou de troballes, i de coneixement. Ara és el torn de la música que apareix representada a les diferents escenes que hi ha al monument patrimonial que exporta el nom de Ripoll arreu.

Des de finals del segle XIX apareix un interès creixent per la música antiga i pels instruments històrics. En el cas de la música medieval malauradament no se'n conserven massa testimonis complets, sinó restes fragmentàries o exemples molt modificats. Però resulta que a la portalada de Ripoll hi ha detalls dels instruments que s'utilitzaven, i són avui un focus d'investigació his-

tòrica. El monestir servirà per alleugerir l'estudi, especialment d'instruments de corda, per tal d'aclarir la seva tipologia i fer-ne una proposta de recreació en fusta.

EL PROJECTE

La Portalada de Ripoll presenta un programa iconogràfic molt ric, el qual ha estat objecte de nombrosos estudis. Portalada i música. Música i portalada. Una combinació perfecta per dur a terme un projecte que es suma a la campanya de la candidatura com a Patrimoni Mundial a la UNESCO. El seu impulsor, ideòleg, - i per la seva dedicació i esforços durant molts anys, podíem dir fundador - és Antoni Madueño. Musicòleg i intèrpret s'ha dedicat al repertori trobadoresc i a l'organologia medieval, especialment a la investigació i a la construcció d'instruments de corda que utilitza als seus concerts. L'objectiu ara, sota el nom *Despertant instruments adormits* és recrear reproduccions dels instruments musicals que apareixen representats a la Portalada, i que formaran part d'una exposició permanent. «La portalada té trenta-nou instruments musicals, còpies d'instruments de l'època i nosaltres els tornem a fer amb fusta perquè sonin i tornar a sentir la música que sonaven a Ripoll al segle XII». La voluntat de Madueño és fer un taller des del 20 de maig al 2 de juny de 2015 a la Sala Marià Font de Ripoll, en què els participants, sota la direcció tècnica de Carlos Ardura, i d'un equip de lutiers construiran les rèpliques dels instruments romànics.

INSTRUMENTS D'ESTUDI

El fris que corona la portalada representa els vint-i-quatre ancians de l'Apocalipsi. Els ancians de Ripoll sostenen amb una mà una giga. És un instrument piriforme, de tres cordes i que es toca amb un arquet.

Una altra representació és la narració bíblica del trasllat de l'Arca a Jerusalem. Aquesta es troba dividida en dues escenes. La primera, al late-

ral, representa tres instrumentistes, dels quals dos toquen la viola i un tercer l'arpa. El quart personatge s'ha identificat com el director del conjunt, tot i que també hi ha la possibilitat que sigui un cantaire o ballador. Al frontal hi apareixen l'arca i set personatges tocant el corn i dansant davant el rei.

Sota aquesta escena hi trobem David assegut en un tron, sostenint el ceptre i el llibre, i acompanyat de quatre músics que toquen la viola, la campana, la trompa i la flauta de Pan. Aquest darrer és un instrument de vent que utilitzaven els pastors i pels soldats per fer senyals, però també va ser emprat pels joglars. De so potent, té sis tubs de la mateixa longitud externa i es troba ben a prop de la boca del músic, la qual cosa dota l'escena de major realisme interpretatiu. L'arpa és un dels instruments més antics, de forma triangular, que es pot apreciar molt bé a la portalada amb la diferent longitud de les cordes.

En un espai de la sisena arcada hi trobem representada l'escena del cicle de Daniel en què apareix Nabucodonosor davant l'estàtua d'or que es va fer erigir, i dos músics per cridar els súbdits a l'adoració. Toquen una rota, i una viola o fidula.

Finalment, el pastor tocant el corn apareix dins el calendari de la setena arcada, la més interior i immediata a la porta; concretament representa el mes d'octubre. El pastor aplega amb el corn els porcs que mengen glans. El corn ha servit per la guerra i la cacera, com a instrument de senyals. Durant l'edat mitjana només produïa un so fonamental i algunes notes harmòniques segons la posició dels llavis.

L'EXPOSICIÓ

El Taller de construcció d'instruments romandrà obert al públic en visites gratuïtes lliures i concertades, de dilluns a divendres de 9 a 1 del migdia, i de 4 a 8 de la tarda, i el dissabte de 10 a 1 del migdia. Es farà un curs complet a persones interessades, i s'obrirà a les escoles. El taller culminarà el 2 de juny amb la presentació dels instruments reproduïts i a l'octubre del 2015 es farà el concert de música medieval a Ripoll, amb utilització dels instruments. Després es farà una exposició permanent a Ripoll. Posteriorment es realitzarà un documental sobre el procés d'estudi, reproducció i exposició final, i conferències divulgatives a l'entorn de l'activitat i del seu marc històric i geogràfic.

El projecte *Despertant instruments adormits* s'emmarca dins el de Temps de Joglars. Aquest és un projecte transversal, obert en el temps i en l'espai, de caràcter acadèmic i divulgatiu, adreçat al públic en general i també a la comunitat científica. La finalitat és la difusió de la cultura de l'Edat Mitjana, a través d'accions artístiques, acadèmiques i participatives, tot posant un especial èmfasi en la qualitat de la seva programació.

S'inspira, en d'altres iniciatives que han sabut aglutinar amb èxit activitats de caràcter divers, com ara les accions que ha dut a terme l'Ajuntament de Ripoll per a promocionar la candidatura de la Portalada del Monestir a Patrimoni Mundial UNESCO 2014.

Temps de Joglars vol esdevenir un motor cultural al Ripollès i pretén ser un marc de referència d'activitats relacionades amb la cultura medieval ja existents, i promocionar d'altres mitjançant la sinergia d'entitats, artistes i estudiosos d'arreu.

La figura del joglar constitueix l'eix vertebrador del projecte, a través del qual es donarà veu a les expressions musicals, artístiques, socials i religioses de l'Edat Mitjana. La seva presència en els escenaris que participen, com les escenes de la portalada, dota de contingut i coherència a les diverses activitats que es duran a terme.

CÈLIA FORMENT